

Heidi Rossow

Jänisruton epidemiologia Suomessa

Jänisrutto eli tularemia on *Francisella tularensis* -bakteerin aiheuttama zoonoosi, jota esiintyy pohjoisella pallonpuoliskolla. Suomessa tularemian ilmaantuvuus on Euroopan korkein. Maassamme esiintyy säännöllisesti hyvin paikallisia pääosin hyttysvälitteisiä jänisruttoepidemioita, joissa sairastuu satoja, jopa tuhansia henkilöitä. Epidemiat rajoittuvat yleensä muutamille paikkakunnille Pohjois- ja Etelä-Pohjanmaalla sekä Keski-Suomessa, mutta eri vuosina epidemiat voivat esiintyä eri paikkakunnilla.

Jänisruttoepidemioita todetaan erityisesti vuosina, jotka seuraavat runsasta myyrävuotta. Tularemian esiintyminen on siis paitsi paikallista, myös syklistä ja syklit liittyvät kaiketi jyrksijäkantojen vaihteluun. Ilmiö selittyy sillä, että bakteeri lisääntyy tehokkaasti runsaassa jyrksijäpopulaatiossa, leviää jyrksijöiden jäännösten mukana ympäristöön ja päättyy veteen ja siinä kehittyviin hyttysiin.

Suomessa ja Ruotsissa ylivoimaisesti suurin osa tartunnoista saadaan hyttysenpiston välityksellä. Kuitenkin useista maista, mukaan lukien Suomi ja Ruotsi, on myös kuvattu epidemioita, joissa huomattava osa tapauksista on liittynyt maanviljelyyn ja hengitysteitse tapahtuvaan tartuntaan. Tularemian keuhkomuodon on todettu olevan voimakkaasti yhteydessä heinäpölylle altistumiseen. Maanviljelyyn liittyvä toiminta kuten heinäkorjuu saattaa synnyttää bakteeria sisältävää pölyä ja siten muodostaa merkittävän riskitekijän tularemian keuhkomuodon suhteen. Jänisruton oireet riippuvat tartuntareitistä, varsinkin hengitysteitse saatu infektio on raju ja vaikeaoireinen.

Kiteytettynä voisi todeta, että jänisruttobakteeri lisääntyy jyrksijöissä ja leviää hyttysen pistosta.